

Komentar o Nacrtu novog Prostornog plana FBiH

23 March 2012

Kao što smo to već najavili putem ovog sajta Ministarstvo prostornog uređenja FBiH objavilo je da će se u periodu od polovine februara do polovine aprila o.g. vršiti javne rasprave o Nacrtu novog Prostornog plana Federacije BiH za period od 2008. do 2028. godine. Podsjećamo da je trenutno na snazi "stari" Prostorni plan SRBiH (1980 – 2000) čije važenje je produženo do donošenja novog plana.

Nakon uvida u predloženi Nacrt novog Prostornog plana FBiH Udruženje Zeleni Neretva Konjic želi javnosti prezentirati svoj komentar, prvenstveno iz oblasti zaštite prirode i novih energetske kapaciteta.

Ipak, ono što u startu privlači pažnju je činjenica da se Prostorni plan FBiH (PP FBiH) donosi 2012. godine za period od 2008. do 2028. godine. Da li to znači da će PP, ako se donese, važiti retroaktivno za protekle četiri godine, odnosno da li se time žele legalizirati objekti sagrađeni u tom periodu, a koji nisu u skladu sa tada važećim planom?

Po dobro poznatoj staroj metodologiji, prisutnoj i u ranijem PP SRBiH, energetičari planiraju izgradnju čak 45 novih proizvodnih kapaciteta (HE, TE i VE), ne računajući pri tom male hidroelektrane (koje su u nadležnosti kantona). Navedenim planom predviđa se izgradnja instaliranih 5.800 MW novih proizvodnih kapaciteta što je 2,5 puta više od trenutno raspoloživih, te sa proizvodnjom od 26.500 GWh što je 3,5 puta više od trenutne proizvodnje, a od koje se čak 30% izvozi kao višak. Očigledno je da je ovakav plan praktično samo "spisak želja"; bez ozbiljnije analize opravdanosti i potrebnih sredstava za izgradnju. Naravno, niti ijedan projekat novog kapaciteta nije analiziran sa aspekta sukoba interesa u prostoru (na istim područjima su planirane velike brane za HE i zaštita okoliša), te sa aspekta da li će ga lokalna zajednica prihvatiti kao "prijateljski".

Međutim, najveći problem proističe iz činjenice da će se svi planirani kapaciteti nametnuti kao "rezervacija prostora" što će u narednih par decenija onemogućiti alternativne razvojne projekte lokalnih zajednica. Ovo se naročito odnosi na hidroelektrane sa velikim branama i akumulacijama. Ovaj scenarij "rezervacije prostora" je dobro poznat na prostoru gornjeg toka Neretve gdje je zbog "planiranih, ali nerealiziranih" hidroelektrana blokiran razvoj lokalne zajednice posljednjih 30 godina. Čak se u dijelu Nacrta PP FBiH (3.2.2. Vodna i energetska infrastruktura) priznaje da je u ranijem PP SRBiH "dio planiranih rješenja tretiran i za duži vremenski period od planskog prvenstveno zbog potrebe rezervacije i očuvanja prostora za realizaciju krupnih projekata". Stoga ovaj "spisak želja" od 45 planiranih kapaciteta treba reducirati na razuman broj u skladu sa potrebama i mogućnostima društva. Ne bi se smjelo ponoviti da lokalna zajednica blokadom razvoja na svom prostoru i svojim resursima faktički osigurava smanjenje troškova budućih hidroelektrana za, danas anonimnog, investitora.

Na gornjem toku rijeke Neretve planiran je Hidroenergetski sistem (HES Gornja Neretva) koji bi sačinjavale tri hidroelektrane (HE Bjelinići, HE Glavatićevo i RHE Bjelinići), dok je konačno iz plana izostavljena kontraverzna HE Konjic. U Nacrtu PP FBiH postoji i prijedlog "da se analizira mogućnost prevođenja voda iz sliva gornjeg toka Neretve u sliv rijeke Bosne". Ovaj prijedlog, osim što nije u skladu sa međunarodnim konvencijama, neprihvatljiv je iz više razloga. Prije svega, potreba za dodatnim vodama rijeci Bosni postoji u periodu malih voda kada je upravo i gornji tok Neretve ugrožen malim vodama što bi dodatno ugrozilo turističku valorizaciju vodotoka. Pored toga, ovim bi se poremetili nizvodni vodni režimi što bi ozbiljno narušilo biološki minimum i opstanak flore i faune, ali i optimalan rad postojećih hidroelektrana u srednjem toku Neretve. Uz sve to treba istaći da bi se projekat infrastrukture prevođenja voda, baš kao i planirani HES Gornja Neretva, realizirao u nukleusu planiranog zaštićenog područja (NP Igman, Bjelašnica, Treskavica i Visočica sa kanjonom Rakitnice), a time bi se devalvirao i nizvodni kanjon Neretve koji je također u Nacrtu PP FBiH planiran kao zaštićeno područje.

Nacrtom PP FBiH planirana je uspostava 18 novih zaštićenih područja visokog nivoa zaštite sa prostornim obuhvatom od 5.682 km², što iznosi 22% od površine FBiH. Ovaj plan je prilično ambiciozan te je teško očekivati da će se u planiranom periodu moći ostvariti. Ova sumnja proizilazi iz činjenice da uspostava nekih zaštićenih područja na federalnom nivou traje i po deset godina, a u FBiH je tek nedavno uspostavljen prvi NP Una. Nacrtom Prostornog plana nisu razjašnjeni brojni prostorni konflikti koji egzistiraju u planiranim zaštićenim područjima, a koji se ogledaju u očiglednim primjerima kao što su već pomenute visoke brane na gornjem toku Neretve, autoput koji prolazi kroz srce Prenja itd. Također, u Nacrtu za planirana zaštićena područja nije uopće analiziran problem entitetske linije. Naime, neka planirana zaštićena područja nalaze se u oba entiteta te nije jasno da li su dijelovi planirani i Prostornim planom RS. Nažalost, najvjerovatnije je (primjer planiranog NP Prenj, Èvrstica, Èbulja i Vran) da bi ih entitetska linija vještački podijelila što je sa aspekta zaštite prirode neodrživo.